

نقش انقلاب اسلامی در دین‌گرایی جهانی

چکیده

این پژوهش با هدف تبیین نقش انقلاب اسلامی در دین‌گرایی جهانی و احیای اندیشه دینی در جهان، تدوین شده است. مطالعه و بررسی آموزه‌های اصیل انقلاب اسلامی نشان می‌دهد که انقلاب شکوهمند اسلامی ایران از جوهره دینی و فرهنگی عمیقی برخوردار است که نه تنها جامعه ایران را متحول ساخت، بلکه تأثیرات گسترده‌ای را در احیا و بازتعریف جایگاه دین در عرصه جهانی به همراه داشته است. این تحقیق ضمن تبیین کارآمدی، جامعیت و جهان‌شمولی دین اسلام، تصریح می‌کند در عصری که دین افیون ملتها خوانده می‌شد، با وقوع انقلاب اسلامی، خطای محاسباتی مکاتب الحادی و کمونیستی و سیوسالیستی آشکار گردید. شکل‌گیری انقلاب اسلامی، نه تنها باعث روآوردن جهانیان به دین به معنای عام گردید، بلکه انقلاب اسلامی، طرفداران ادیان دیگر را نیز به تکاپو انداخت و آنان را نسبت به دینداری خویش مفتخر ساخت. مرزبندی بین اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله و اسلام آمریکایی، نقش امام خمینی رحمته الله علیه در بیداری اسلامی و نیز رشد فزاینده جهانی جمعیت مسلمانان، از

دیگر مباحثی است که در این تحقیق بدان پرداخته شده است.

کلیدواژه: انقلاب اسلامی، کارآمدی دین، احیای دین، اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله، امام خمینی رحمته الله علیه، اسلام‌گرایی، بیداری اسلامی.

مقدمه

احیای اندیشه دینی از دستاوردهای مهم انقلاب در صحنه‌های زندگی است. اسلامی که وانمود می‌شد تنها دین مسجد و عبادت است، به برکت انقلاب اسلامی و رهبری حکیمانه امام راحل، پرچمش در جهان به اهتزاز درآمد، از انزوا نجات یافت و در سطح بین‌المللی به عنوان نیاز انسانی در زمینه‌های مختلف مطرح شد. اگر انقلاب هیچ دستاوردی جز توجه جدی به اسلام نداشت، این دستاورد برای انقلاب کافی بود؛ چه زیبا فرمود رهبر ژرف‌اندیش که «او [امام] به اسلام عزت بخشید و پرچم قرآن را در جهان به اهتزاز درآورد. او در عصری که همه دست‌های قدرتمند سیاسی برای منزوی کردن دین و معنویت و ارزش‌های اخلاقی، تلاش می‌کردند، نظامی بر اساس دین و معنویت و ارزش‌های اخلاقی پدید آورد و دولت و سیاستی اسلامی بنیان نهاد».^۱

۱- کارآمدی دین

اسلام تنها دین آسمانی است که ادعای جامعیت و جهان‌شمولی دارد؛ از این رو، یکی از مؤثرترین راه‌ها برای محو هویت دینی مسلمانان، القای این نکته است که اسلام توان پاسخگویی به مشکلات و نیازهای بشر امروزی را ندارد؛ به همین جهت دین در بسیاری از جوامع، منزوی و یا به صورت مراسم و اعمال عبادی فردی مطرح بود؛ زیرا نظریه

1. <http://farsi.khamenei.ir/message-content?id=2079>

سکولاریسم که بر جدایی دین از سیاست تأکید داشت، دین را از زندگی کنار زده بود. در نظام‌های کمونیستی نیز دین افیون ملت‌ها خوانده می‌شد. اما با وقوع انقلاب اسلامی، دین به صورت نیروی عظیم و حرکت‌آفرین، توده‌های عظیم انسانی را در ایران متحول کرد و خطای مکتب‌های الحادی کمونیستی و سوسیالیستی را در افیون خواندن دین آشکار ساخت. استکبار چنان به وحشت افتاد که سرکوبی مسلمانان را جزو برنامه‌های اصلی خود قرار داد.^۱ همچنین انقلاب موفق شد اثبات کند که دین می‌تواند به نیازهای همه جوامع در هر زمانی پاسخ دهد.

امام راحل فرمود: «اسلام و حکومت اسلامی پدیده الهی... است که بر خلاف مکتب‌های غیرتوحیدی، در تمام شئون فردی و اجتماعی و مادی و معنوی و فرهنگی و سیاسی و نظامی و اقتصادی دخالت و نظارت دارد»؛^۲ البته ایشان یادآور شدند که «آری، مذهبی که وسیله شود تا سرمایه‌های مادی و معنوی کشورهای اسلامی و غیراسلامی، در اختیار ابرقدرت‌ها قرار گیرد، مخدر جامعه است. ولی این دیگر مذهب واقعی نیست...».^۳

احمد جبرئیل^۴ می‌گوید: «بنیان‌گذار جمهوری اسلامی، اسلام را از انزوا نجات داد. دیدگاه مرتجعانه نسبت به دین را که دشمنان در طول صدها سال ارائه کرده بودند، از میان برد و مقوله دین افیون ملت‌ها را منسوخ کرد و اسلام را در سطح بین‌المللی به عنوان یک نیاز انسانی در زمینه‌های

---

۱. جمعی از محققان، *دستاورد انقلاب اسلامی ایران*، ص ۹۲.

۲. *صحیفه امام*، ج ۲۱، ص ۴۰۳.

۳. همان، ص ۲۲۵.

۴. دبیرکل جبهه خلق برای آزادی فلسطین.

سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، مادی و معنوی مطرح کرد...»^۱.

۲- احیای جهانی دین

پس از قرون وسطا مسیر حرکت تاریخ در تمدن غرب به سمت رویارویی علم با مذهب کشیده شد؛ زمینه نفرت را در انسان مدرن ایجاد کرد به نحوی که با رونمایی از نخستین دستاوردهای علمی بشر در عصر جدید، روند تحقیر دین آغاز شد. بدین سان برخی نسبت به دین مسیح و یهود بدبین شدند؛ اما با شکل‌گیری انقلاب اسلامی، جهانیان به دین به معنای عام رو آوردند و انقلاب اسلامی، طرفداران ادیان دیگر را نیز به تکاپو انداخت و آنان را نسبت به دینداری خویش مفتخر ساخت به گونه‌ای که برخی از رؤسای جمهور اروپا، مانند، رئیس‌جمهور اسبق اتریش، اعتراف کرد که بعد از حرکت امام در ایران، به دیندار بودن خود، افتخار می‌کنند.^۲

جان نیزبیت و پاتریشیا آبردین می‌نویسند: «در آمریکا، نسلی که طی دهه ۱۹۷۰ هرگونه مذهب سازمان‌یافته را مردود می‌شمرد، امروز همراه با فرزندان خود به نیایشگاه‌ها بازمی‌گردد... یهودیان تجدیدنظرطلب، که پنجاه سال پیش هرگونه اشاره به رویدادهای ماورای طبیعی را از کتاب‌های دعا حذف کرده بودند، اینک ارجاع مجدد به معجزات، اسطوره‌ها و ظهور مسیح را در دستور کار خود قرار داده‌اند... جشنواره‌های محلی و ناحیه‌ای مذهب «شینتو» (shinto) در ژاپن همزمان با مراسم آیینی چرخه‌های زندگی و بازگشت به معابد، رونقی تازه یافته است...؛ جوانان چینی و اتحاد شوروی (سابق) به رغم فضای ضد مذهبی

1. <https://hawzah.net/fa/News/View/88425>

۲. محمدتقی مصباح یزدی، انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن، ص ۱۴۷.

مدارس خود، با کنجکاوی به مجامع مذهبی نظر دوخته‌اند.^۱ شلوغ شدن کلیساها، برگزاری همایش‌هایی درباره «رابطه علم و دین»، نظرسنجی‌هایی که نشان‌دهنده انفجار معنویت‌گرایی در متن تمدن غرب هستند،^۲ علاقه والدین به افزایش آموزش‌های دینی در مدارس، توسعه انجمن‌های مذهبی و حتی ابراز دین‌داری و یاد خدا در نطق‌های انتخاباتی ریاست جمهوری آمریکا و رشد شاخص تولید و استقبال از فیلم‌هایی با موضوعات دینی و افزایش ۲۰ درصدی چاپ کتاب‌های مذهبی در برابر رشد ۶ درصدی سایر کتاب‌ها در آمریکا، همه حاکی از روی‌آوری جهانی به دین است.^۳

پرفسور اسماعیل کیلس^۴ می‌گوید: «دین زنده شده است، کلیساها جان تازه گرفته‌اند...؛ این همه ناشی از دعوت نوینی بوده که امام خمینی علیه السلام با انقلاب دینی‌اش در عرصه افکار و ذهنیت جامعه جهانی آغاز کرد».^۵ اسقف مسیحی مکزیکی می‌گوید: «این افتخار مخصوص شماست که توانستید ایمان را در دنیا زنده کنید و بالاتر این که کشورداری را با دین داری توأم کنید. ما مسیحیان این توان را نداریم که ایمان را در مردم حفظ کنیم؛ چراکه مردم دیگر اطمینانی به ما ندارند. بالاتر این که نتوانستیم دین داری را با کشورداری توأم کنیم».^۶

۱. جان نیزبیت و پاتریشیا آبردین، *دنیای ۲۰۰۰*، ترجمه ناصر موفقیان، ص ۴۱۸ و ۴۱۹.
۲. بیش از ۸۰ درصد مردم آمریکا خود را افرادی دینی معرفی می‌کنند. میراحمدرضا حاجتی، *عصر امام خمینی*، ص ۷۵.
۳. همان، ص ۸۵-۹۷.
۴. فیلسوف اسپانیایی (Ismail Kilbos)
۵. روزنامه کیهان ۱۳۷۵/۵/۲۲.

۳- مرزبندی اسلام ناب محمدی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و اسلام امریکایی

یکی از دستاوردهای مهم انقلاب، مرزبندی اسلام راستین و اسلام آمریکایی است. اگر این مرزبندی نبود، مردم در شناخت دین واقعی دچار مشکل می‌شدند، همان‌گونه که قبل از انقلاب این امر اتفاق افتاد؛ چنان‌که شاه خود را حامی دین معرفی و غرب از دین حمایت می‌کرد. در زمان ریگان،^۱ آمریکا با عربستان هم‌داستان شد و مذاکراتی داشتند که مطابق آن، غرب به عربستان کمک می‌کند تا قرائت سلفی از اسلام را در دنیا گسترش دهد؛ لذا به طور وسیع در غرب به آن‌ها امکانات دادند و در اروپا مسجد و مبلّغ درست کردند؛ نماینده ریگان در مذاکرات با عربستان، چند سال پیش اعلام کرد که عربستان در طول بیست سال گذشته، هشتاد میلیارد دلار برای گسترش اسلام به قرائت سلفی در دنیا خرج کرده است.^۲ متأسفانه حاکمیت اسلام امریکایی و سلفی، شناخت اسلام ناب را مشکل کرده بود؛ از این رو، امام یادآور شد: «... راه مبارزه با اسلام امریکایی از پیچیدگی خاصی برخوردار است که... هنوز برای بسیاری از ملت‌های اسلامی مرز بین «اسلام امریکایی» و «اسلام ناب محمدی» و اسلام پابرهنگان و محرومان، و اسلام مقدس‌نماهای متحجر و سرمایه‌داران خدانشناس و مرفهین بی‌درد، کاملاً مشخص نشده است»؛^۳ لذا امام در معرفی اسلام حقیقی، اصطلاح «اسلام ناب محمدی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ» و در معرفی اسلام متحجران و مقدس‌مآبان و التقاطی‌ها، اصطلاح «اسلام امریکایی» را به کار می‌برد و بازشناسی اسلام ناب

۱. رئیس‌جمهوری سابق آمریکا.

۲. سیدمحمد مهدی میرباقری، *انقلاب اسلامی و تداول قدرت*، ص ۳۳.

۳. *صحیفه امام*، ج ۲۱، ص ۱۲۱.

محمدی را از واجبات سیاسی دانسته، بر آن تأکید می‌کند که منظور از اسلام ناب، همان اسلام حقیقی است که از پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بی‌هیچ پیرایه‌ای به علی بن ابی‌طالب عَلَيْهِ السَّلَام، صحابهٔ منتخب و سپس به ائمهٔ معصوم بعدی منتقل شده و از آن بزرگواران نسل به نسل به ما رسیده است.^۱

از دیدگاه امام عَلَيْهِ السَّلَام، انقلاب اسلامی توانست اسلام واقعی را زنده کند و جمهوری اسلامی به عنوان مهم‌ترین دستاورد انقلاب اسلامی، در پرتو تجدید حیات اسلام ناب، ولایت فقیه را به عنوان نظریهٔ شیعی و مدل حکومت اسلامی در دوران غیبت مورد توجه قرار داد.

۴- دعوت جهانی به اسلام

قبل از انقلاب اسلامی باور عمومی این بود که باید‌ها و نبایدهای اسلام مخصوص جغرافیای جهان اسلام است؛ اما امام عقیده داشت که قوانین اسلام فرازمانی و فرامکانی و پاسخگوی نیاز همهٔ انسان‌ها در همهٔ عصرها است: «سیاستی که در صدر اسلام بود، یک سیاست جهانی بود. پیغمبر اسلام دستش را دراز کرده بود در اطراف عالم و عالم را داشت دعوت می‌کرد به اسلام؛ و دعوت می‌کرد به سیاست اسلامی و حکومت تشکیل داد»؛^۲ به بیان قرآن خطاب به پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ»؛^۳ بر این اساس، امام راحل عَلَيْهِ السَّلَام معتقد است: «امروز جهان تشنهٔ فرهنگ اسلام ناب محمدی است».^۴ هفته‌نامهٔ آبرور نوشت: «امام خمینی مردی هم‌پای پیامبران کهن است که دنیا را به پیروی از اصول

1. <http://www.imam-khomeini.ir/fa/n2515>

۲. صحیفهٔ امام، ج ۱۷، ص ۲۰۴.

۳. سورهٔ انبیا، آیهٔ ۱۰۷.

۴. صحیفهٔ امام، ج ۲۱، ص ۸۸.

دینی دعوت کرد...»^۱ نامه امام به گورباچف نیز بدین منظور صورت گرفت: «جناب آقای گورباچف، اکنون... از شما می‌خواهم درباره اسلام به صورت جدی تحقیق و تفحص کنید؛ و این نه به خاطر نیاز اسلام و مسلمین به شما، که به جهت ارزش‌های والا و جهان‌شمول اسلام است که می‌تواند وسیله راحتی و نجات همه ملت‌ها باشد...»^۲ شبکه تلویزیونی بی‌بی‌سی اذعان کرده است که «آنچه در ایران در سال ۱۹۷۹ رخ داد، نه تنها برای ایرانیان بلکه برای تمام ادیان جهانی، نقطه عطف بود؛ نقطه عطفی که از بازگشت میلیون‌ها نفر در سراسر دنیا به اصول‌گرایی مذهبی خبر می‌دهد؛ در سراسر جهان پیروان دیگر ادیان مانند مسیحیت، یهودیت و هندو نیز به اصول‌گرایی مذهبی روی آورده‌اند...»^۳

۵- اسلام‌گرایی جهانی

یکی از مهم‌ترین آثار دینی انقلاب اسلامی، احیای اندیشه و هویت دینی در جهان است. در شرایط سخت و دشوار قبل از انقلاب که به تدریج اصول و مبانی دینی با تلاش حکومت‌های طاغوت و سردمداران لائیک جرم بود و یا مسخره می‌شد، نهضت امام خمینی علیه السلام تحول عظیمی در سطح جهانی ایجاد کرد و ماهیت لائیک را به ماهیت اسلامی مبدل کرد.^۴ این امر سبب شد مردم جهان به اسلام گرایش پیدا کنند. محمد العاصی^۵ می‌گوید: «امام عزیز ما، جهان لامذهبی و دنیاگرایی را متلاشی ساخت و

۱. همان.

۲. صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۲۲۰ و ۲۲۱.

3. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1392/11/16/272932>

۴. مجله اندیشه انقلاب اسلامی، ش ۷ و ۸.

۵. امام جمعه واشنگتن.

هم‌اکنون بر خلاف سال‌های پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، نه تنها مسلمانان «بنیادگرا» بلکه مسیحیان «بنیادگرا» و «بنیادگرایان» سایر ادیان در جهان فراوان شده‌اند.^۱

روزنامه انگلیسی نیز گزارش می‌دهد که «مردم انگلستان به جای تفریح و شادی بی‌حد و اندازه در درون کلوپ‌های شبانه و عیش و نوش، ترجیح می‌دهند تا با آمدن به زیر پرچم اسلام، سعی در برخورداری از فضیلت‌های این دین داشته باشند. طبق آمارها سالانه ۵ هزار نفر در انگلستان مسلمان می‌شوند و ۷۵ درصد از آنان را سفیدپوستان این کشور تشکیل می‌دهند».^۲ آنتونی گیدنز^۳ می‌نویسد: «از آغاز دهه هشتاد و با انقلاب اسلامی، فرایند عمومی جهان، روند معکوسی را آغاز کرده و به سمت دینی شدن می‌رود».^۴ روزنامه دیلی تلگراف تأکید کرده است که «در رده سنی زیر ۲۵ سال از هر ۱۰ نفر یک نفر دین مسیحیت را رها کرده و به اسلام روی می‌آورد»؛ و به اذعان همین روزنامه «تحقیقات نشان می‌دهد که گرایش به اسلام در میان جوانان روز به روز افزایش می‌یابد».^۵

۶- نقش امام در بیداری اسلامی

یکی از دستاوردهای مهم انقلاب، شناخت جایگاه و ویژگی‌های رهبری است. قبل از انقلاب بیش‌تر مردم جایگاه رهبر در اسلام را نمی‌دانستند و یا نمی‌گذاشتند که مردم رهبر واقعی و واجد شرایط را بشناسند؛ از این

۱. نشریه شاهد، ش ۲۱۱، خردادماه ۱۳۷۱.

2. <http://rahyafteha.ir/9029>

۳. جامعه‌شناس معروف انگلیسی.

۴. مجله یک گام تا ظهور، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ص ۲۰.

5. <http://rahyafteha.ir/9029>

رو، برخی تصور می‌کردند که شاه شایستگی رهبری دارد؛ اما انقلاب نشان داد که شاه نه تنها لیاقت رهبری را ندارد، بلکه او غاصب رهبری است؛ چنان‌که در عبارتی از امام می‌خوانیم: «شما دیدید که در این مدتی که محمدرضا غصب کرده بود حکومت ایران را». ^۱ از سوی دیگر، امام با طرح ولایت فقیه یادآوری کرد که «چون حکومت اسلامی حکومت قانونی بلکه حکومت قانون الهی است، پس حاکم باید دو صفت داشته باشد که آن دو، اساس حکومت قانونی است و بدون آن حکومت قانونی معقول نیست: یکی از آن صفات، علم به قانون (فقاہت) است». ^۲

این همان رهبری است که در معادلات فرهنگی و سیاسی جهان تأثیرگذار است و جهانیان را به خود جذب می‌کند. روزنامه‌الپائیس اسپانیا نوشته است: «راز پیروزی امام خمینی در شخصیت و خمیره او بود...؛ امام خمینی فوت کرد، اما راه او ادامه خواهد داشت...؛ امروز تأثیرات پیام امام در الجزایر، تونس، مصر، فلسطین، افغانستان و دیگر کشورهای مسلمان، حتی آن‌ها که دارای اکثریت سنی مذهب هستند، به چشم می‌خورد...». ^۳

به بیان دانیل پاییز ^۴: «باید اعتراف کنیم که پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، ما برای افکار دینی و مذهبی هیچ جایی باز نکرده بودیم؛ ولی از این پس، برای ما آمریکایی‌ها ضروری است که زمینه‌ای جهت مطالعه و تحقیق پیرامون مذهب فراهم آوریم و به طور خاص در زمینه اندیشه و

۱. صحیفه امام، ج ۱۳، ص ۳۰۲.

۲. روح الله خمینی، البیع، ص ۴۶۴.

۳. کشیش مسیحی.

۴. رئیس انجمن سیاست خارجی آمریکا.

اعتقادات و خط مشی و هدف امام خمینی تحقیقاتی به عمل آوریم؛ چراکه نمی‌توان از تأثیرات اندیشه امام خمینی در جهان به راحتی گذشت و دنیای غرب به دلیل نفوذ افکار امام خمینی بار دیگر اسلام را کشف کرده است و این ما آمریکایی‌ها را با مشکل مواجه می‌کند.^۱

ارنست کاردیناله^۲ می‌گوید: «بعد از انقلاب نیکاراگوئه، شدیداً تحت محاصره اقتصادی بودیم...؛ در سفری به ایران، خدمت رهبر انقلاب اسلامی رسیدم. از کوچه‌های پُرپیچ و خم جماران گذشتم. خانه رهبر انقلاب را در نهایت سادگی یافتم. مردی که شرق و غرب را به لوزه انداخته بود، پیرمردی است با لباس ساده و در اتاقی محقر. تنها حرفی که ایشان گفتند، این بود: «ما در کنار مبارزان علیه ستمکاران هستیم». این سخن، قوت قلبی بود که با هیچ چیز قابل مقایسه نیست. در ادامه سفر به مقر پاپ، رهبر کاتولیک‌های جهان رفتیم. آن کاخ تودرتو و آن مقر باشکوه، آن لباس‌های گران‌قیمت و فاخر و رفتار تند و برخورد تلخ پاپ که گفت «اگر می‌خواهی کمکی از جانب کلیسا به شما بشود، نباید به سیاست، کاری داشته باشید و همچنین، با آمریکا درنیفتید؛ من گفتم: رهبر من قاعدتاً باید شما باشید؛ اما نیستید. رهبر من امام خمینی علیه السلام است که به آن سادگی زندگی می‌کند و واقعاً راه حضرت مسیح علیه السلام را می‌رود و با آمریکا دشمن است. اگر حضرت مسیح علیه السلام حالا بود، رفتار امام خمینی علیه السلام را داشت». ^۳ دکتر جرج موستاکیس^۴ می‌گوید: «من یک مسیحی هستم، ولی به آیت‌الله خمینی علاقه بسیار زیادی دارم. او اصلاح‌کننده

1. <http://www.imam-khomeini.ir/fa/NewsPrint.aspx?ID=22127>

۲. کشیش مسیحی.

۳. مجله پیام زن، سال ۵، ش ۱، فروردین ۱۳۷۵.

۴. روحانی و نویسنده مسیحی.

بزرگ امت اسلامی بوده است. من و سایر مسیحیان آزاده، وظیفه خود می‌دانیم که از ایشان پیروی کنیم.^۱ این در حالی است که محمدرضا شاه نه تنها در معادلات و تحولات جهان، تأثیرگذار نبود، بلکه خود او را بیگانگان به قدرت رساندند.^۲

۷- افزایش جهانی جمعیت مسلمانان

آنچه معمولاً اتفاق می‌افتد، گرایش برخی پیروان ادیان به دین دیگر است. این گرایش محدود و به مرور زمان شکل می‌گیرد، اما گرایش مردم به اسلام به شدت افزایش پیدا کرده است؛ یعنی انقلاب اسلامی نه تنها در گرایش مردم به دین تأثیرگذار بود، بلکه در رشد و افزایش چشمگیر جمعیت مسلمانان نقش کلیدی داشت. در حوزه مطالعات آینده تا سال ۲۰۲۵ همه گزارش‌ها حاکی از رشد جمعیت مسلمان و متعاقب آن تقویت جایگاه و توان اثرگذاری مسلمانان است.^۳ بر اساس تخمین‌های مؤسسه تحقیقات پیو،^۴ در سال ۲۰۱۰، تعداد ۱٫۶ میلیارد مسلمان در جهان زندگی می‌کرده‌اند که حدود ۲۳ درصد جمعیت جهان را تشکیل می‌دهند. اما در حالی که در حال حاضر، اسلام دومین گروه مذهبی جهان پس از مسیحیت است، این مذهب سریع‌ترین مذهب در حال رشد در جهان است. در حقیقت، اگر نرخ رشد جمعیت مسلمانان به همین منوال ادامه یابد، در پایان قرن حاضر، تعداد مسلمانان از تعداد مسیحیان جهان پیشی خواهد گرفت.

1. <http://www.pishkhaan.net/news/70990>

۲. گازیوروسکی، سیاست خارجی آمریکا و شاه، ص ۲۸.

۳. محمدجواد هراتی و محمدرحیم عیوضی، درآمدی تحلیلی بر انقلاب اسلامی ایران، ص ۱۷۹.

۴. اندیشکده آمریکایی مستقر در واشینگتن دی سی است.

هرچند جمعیت بسیاری از کشورها در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا - که اسلام در آن‌ها به قرن هفتم میلادی بازمی‌گردد - غالباً مسلمانند، این منطقه موطن تنها ۲۰ درصد از مسلمانان جهان است. جمعیت بزرگی از مسلمانان جهان (۶۲ درصد) در منطقه آسیا در حوزه اقیانوس هند و اقیانوس آرام، در اندونزی، هندوستان، پاکستان و بنگلادش زندگی می‌کنند.

جمعیت مسلمان اروپا نیز در حال رشد است؛ به گونه‌ای که پیش‌بینی می‌شود، ۱۰ درصد جمعیت اروپا در سال ۲۰۵۰ مسلمان خواهد بود.

مطالعه چشم‌انداز مذهبی آمریکا در سال ۲۰۱۴ که از سوی مرکز تحقیقات پیو انجام شده، نشان می‌دهد که ۰٫۸ درصد بزرگسالان آمریکایی مسلمانند. بررسی دیگری در سال ۲۰۱۱ نشان می‌دهد که ۱٫۸ میلیون بزرگسال و به طور کلی ۲٫۷۵ میلیون نفر از تمامی سنین در این کشور مسلمان هستند. به علاوه ۶۳ درصد این افراد مهاجرند.

بر اساس پیش‌بینی‌های جمعیت‌شناسی تخمین زده می‌شود که در سال ۲۰۵۰ مسلمانان ۲٫۱ درصد جمعیت آمریکا را تشکیل دهند که در این صورت، تعداد آن‌ها از یهودیان پیشی خواهد گرفت.^۱

همچنین آمارهای ارائه شده در سال ۲۰۱۳ حاکی از آن است که تعداد مسیحیان انگلیس در دهه گذشته ۱۱ درصد کاهش یافته و از ۳۷٫۳ نفر در سال ۲۰۰۱ به ۳۳٫۲ میلیون نفر در سال ۲۰۱۱ رسیده است؛ در حالی که تعداد مسلمانان ۸۰ درصد افزایش یافته و از ۱٫۲ میلیون نفر در سال ۲۰۰۱ به ۲٫۷ میلیون نفر در ۲۰۱۱ رسیده، به گونه‌ای که اسلام در جایگاه دوم ادیان در انگلیس قرار گرفته است. اما از نظر تعداد جمعیت انگلیس

که بالغ بر ۵۶/۰۷ میلیون نفر می‌شود، نسبت ۷۵ درصدی مسیحیان در سال ۲۰۰۱ به ۵۶ درصد کاهش یافته، در حالی که نسبت مسلمانان ۳ تا ۵ درصد افزایش یافته است.^۱

نکته قابل توجه این‌که احداث مساجد و حسینیه‌ها از کلیسا نیز بیش‌تر شده است. طبق برخی گزارش‌ها «گسترش احداث مساجد در آمریکا و اروپا به اندازه‌ای است که بسیاری از کلیساها تبدیل به موزه شده و در عوض مساجد، گنجایش حجم انبوه نمازگزاران را ندارند».^۲ رسانه انگلیسی دیلی میل گزارش قابل تأملی را منتشر کرد و آن را در صدر صفحه اینترنتی خود قرار داد. تیترا قابل تأمل این گزارش این بود: «یک کشور، دو دین و تصویر متمایزکننده: صندلی‌های خالی در کلیسا کجا! صف‌های طولانی مساجد کجا!»؛^۳ دیلی میل در این گزارش به افزایش خیره‌کننده اسلام در انگلیس و کاهش استقبال عمومی مردم این کشور به کلیسا و مراسم‌های مذهبی آن اشاره کرده است: «وقتی این کلیسا در قرن ۱۸ ساخته شد، قرار بود گنجایشی برابر ۱۲۳۰ نفر را داشته باشد؛ اما شاهد حضور حداکثر بیست نفر در کلیسای هزار نفری مریم مقدس هستیم، اما کمی آن طرف‌تر در خیابان، مکانی مقدس وجود دارد که با مشکل کمبود جا مواجه است. مسجد، تنها ۱۰۰ نفر گنجایش دارد؛ اما وقتی جمعه‌ها به آن‌جا سر می‌زنیم، جمعیتی ۳ تا ۴ برابر گنجایش مسجد برای اقامه نماز جمعه جمع می‌شوند و مجبورند بیرون از مسجد نماز را برپا کنند».^۴

1. <http://www.rasanehiran.com/vdcevn8w.jh8zoi9bbj.html>

2. <http://www.rahyafteha.ir/9029>

3. <http://www.rasanehiran.com/vdcevn8w.jh8zoi9bbj.html>

4. <http://www.rasanehiran.com/vdcevn8w.jh8zoi9bbj.html>

۸- تقابل تمدن اسلام و غرب

یکی از دستاوردهای انقلاب اسلامی تقابل تمدن غرب و اسلام است؛ زیرا قبل از انقلاب وانمود می‌شد که اسلام دینی منزوی است و قدرت مقابله با هیچ تمدنی را ندارد؛ از این رو، غرب از اسلام هراسی نداشت، بلکه حامی آن نیز بود. پس انقلاب، تمدن اسلام ناب، تمدن غرب را به مبارزه طلبید؛ زیرا اسلام ناب محمدی نشان داد، که دین نه تنها مانع پیشرفت ملت‌ها نیست، بلکه خود تمدن‌ساز است؛ از این رو، در ادبیات امام خمینی مسألهٔ رویارویی همه‌جانبهٔ اسلام ناب و اسلام آمریکایی در قالب تقابل اسلام آمریکایی و اسلام ناب محمدی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به‌مثابهٔ مرکز ثقل رویارویی گستردهٔ فرهنگی و سیاسی مطرح و تبیین شد؛^۱ از این رو، غرب به رهبری امریکا در بعد تبلیغاتی و فرهنگی، سیاست اسلام‌ستیزی را به عنوان یکی از راهبردهای خود در قبال گسترش آرمان‌های انقلاب اسلامی در پیش گرفت. پس از حوادث یازده سپتامبر آمریکا در سال ۲۰۰۱، اسلام‌هراسی و اسلام‌ستیزی با شدت بیش‌تر در کشورهای اسلامی ادامه یافت؛ زیرا غرب که در صدد ایجاد «نظم نوین جهانی» و یک‌قطبی شدن جهان بود، احساس کرد «تنها تمدنی که تمدن آن را نابود خواهد کرد، تمدن اسلام است؛ از این رو، اهانت به قرآن کریم، پیامبر اسلام^۲ و دیگر مقدسات اسلامی در رأس سیاست‌های اسلام‌ستیزانهٔ دولت‌ها و رسانه‌های غربی قرار گرفت. از سوی دیگر، غرب در فاز جدید، راهبرد اسلام‌هراسی را از مجاری صرف تبلیغاتی خارج کرد و به آن زیرساخت به اصطلاح علمی و فرهنگی داد؛ چنان‌که در سال ۱۹۹۳

1. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1394/03/27/772301>

۲. مانند کتاب آیات شیطانی.

تئوری «برخورد تمدن‌ها» از سوی ساموئل هانتینگتون مطرح شد. هانتینگتون در نظریه خود - که به جهان پس از فروپاشی بلوک شرق نظر دارد - از شکل‌گیری تمدن‌ها سخن گفت.^۱ وی هشت تمدن را مطرح می‌کند^۲ و بیش از همه به تمدن اسلامی تأکید می‌ورزد و معتقد است که جهان غرب باید به گونه‌ای این تمدن را مهار کند؛^۳ زیرا عصر تک‌قطبی آمریکا به سوی چندقطبی در حرکت است و این ساختار به زودی آشکار می‌شود^۴ و ممکن است در این تضاد، تمدن اسلام پیروز شود؛ از این رو، ریچارد نیکسون «جهان اسلام را در قرن بیست و یکم از مهم‌ترین میدان‌های زورآزمایی سیاست خارجی آمریکا» دانست.^۵ «موشه بیجلین»^۶ می‌گوید: «آمریکا با همه توان نظامی و اقتصادی و اروپا با همه سیاست‌های زیرکانه و مرموز خود، توان مقابله با موج انتشار اسلام را نداشته‌اند. این یک واقعیت است که اسلام در آینده‌ای نه چندان دور، حرف اول را در جهان غرب خواهد زد».^۷ مایکل دینس برداین^۸ می‌گوید: «به عقیده من مدنیت و تمدن غرب به زودی به بن‌بست خواهد رسید و به جایش تمدن اسلامی خواهد نشست...»^۹.

امروزه تقابل ایران و غرب، تقابل عرصه‌های اقتصادی، سیاسی، نظامی و

۱. ر.ک: منوچهر محمدی، دستاوردهای کلان انقلاب اسلامی، از ص ۱۱۵ به بعد.

۲. سیدمحمد مهدی میرباقری، انقلاب اسلامی و تداول قدرت، ص ۴۵.

۳. <https://www.islamtimes.org/fa/article/507492>

۴. محمدرحیم عیوضی و محمدجواد هراتی، همان، ص ۱۷۸.

۵. <http://un.nahad.ir/mod/forum/discuss.php?d=21991#p55261>

۶. پژوهشگر یهودی.

۷. <http://rahyafteha.ir/9029>

۸. استاد دانشگاه آریزونا، آمریکا.

۹. روزنامه کیهان ۱۳۸۰/۷/۲۴.

اجتماعی نیست، بلکه تقابل ایدئولوژیک و اعتقادی است. جنگ‌های نظامی، اقتصادی و ...، ابزاری برای نابودی تمدن اسلامی است. برخی از متفکرانی که با رویکرد تمدنی، اسلام و غرب را مطالعه کرده‌اند، عمده تعارضات بین این دو را از نوع هویتی و اعتقادی تلقی می‌کنند؛ چنان‌که البرت حورانی بر این باور است که «تعارض اسلام و غرب بنیادین است؛ از این رو، جدال بین آن‌ها ماهیتی اعتقادی و هویتی دارد».^۱

امام معتقد است که در تقابل تمدن اسلام و غرب، تمدن غرب شکست می‌خورد: «... اسلامی که غرب، و در رأس آن آمریکای جهانخوار را به خاک مذلت خواهد نشاند،^۲ که این وعده الهی است: «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَ دِينَ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ».^۳

نتیجه‌گیری

در عصر انزوای دین و غلبه تفکر جدایی دین از سیاست، انقلاب اسلامی چون خورشیدی عالم تاب، طلوع نمود و با گفتمانی متفاوت، ضمن تأکید بر جهان‌شمولی دین اسلام و پاسخ‌گویی این دین الهی به نیازهای بشر، دل‌های انسان‌های آزاده را به سوی خود جذب نمود و لرزه بر اندام استکبار انداخت. انقلاب اسلامی با مرزبندی میان اسلام ناب و اسلام آمریکایی، اسلام راستین را به جهانیان معرفی کرد و با ارایه الگوی حکومت دینی، حاکمان نالایق کشورهای اسلامی را تحقیر نمود. پیروزی

---

۱. روزنامه جمهوری اسلامی ۱۳۸۹/۰۹/۱۵.

۲. صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۲۰۴.

۳. سوره توبه، آیه ۳۳.

انقلاب اسلامی به رهبری حکیمانه امام خمینی رحمته الله علیه، در گرایش جهانیان به اسلام و افزایش چشمگیر جمعیت مسلمانان نقش کلیدی ایفا نموده است.